

Värdegrund 2016

Kvalitetsrapport

FÖRSKOLA

Innehållsförteckning

Värdegrundsarbete.....	3
Trygghet och trivsel	3
Likabehandlingsplan.....	6
Normkritiskt förhållningssätt.....	10
Barns inflytande.....	12
Föräldrars inflytande.....	14
Behov att lyfta till huvudmannen.....	18

Värdegrundsarbete

Värdegrundsarbete handlar om att utveckla ett demokratiskt förhållningssätt hos barn men även hos pedagogerna. Området utgör grunden i läroplanen och ska genomsyra allt arbete i den lärmiljö som barnen kommer i kontakt med i förskolan. Nedan finns förskolechefernas självskattningar om kvaliteten på värdegrundsarbetet i förskolan samt om trygghet och trivsel.

Självskattning om värdegrundsarbete

1. Vi har kommit en bit på väg i vårt värdegrundsarbete. Vårt arbete är dock inte förankrat hos alla. Vi uppmuntrar barn att uttrycka sin mening och bli respekterade för denna. Det pågår en levande diskussion kring personalens förhållningssätt. Samsyn saknas dock på vissa områden t ex kring hur man ser på olikheter i barngruppen.
2. Vi har ett fungerande värdegrundsarbete som sätter tydliga avtryck i verksamheten och som resulterar i att kunskap, när det gäller normer och värden, ökar både hos barn och pedagoger. Barn ges möjlighet att utveckla tolerans och förståelse för olika sätt att tänka och vara. Värdegrundsarbetet bidrar till att en god stämning finns på förskolan.
3. Vi utgår från barns uppfattningar och erfarenheter för att bygga vidare på frågor som handlar om solidaritet och människors lika värde oavsett kön, sexuell läggning, etnicitet, religion och funktionshinder. Personalen reflekterar systematiskt kring dessa frågor. Personalgruppen för kontinuerligt diskussioner om de demokratiska värdena och hur dessa kommer till uttryck i förhållningssätt och praktisk handling.

Stadsdel	1	på väg mot	2	på väg mot	3
Norr ¹	1	2	8	8	5
Väster	0	0	10	21	3
Öster	0	4	7	18	0
Kommun- gem.verks.					1
Borås Stad	1 förskolor (0)	6 förskolor (13)	25 förskolor (30)	47 förskolor (43)	9 förskolor (1)

Siffran inom parentes anger 2014 års värde

Som framgår av tabellen har de allra flesta förskolorna ett fungerande värdegrundsarbete som sätter tydliga avtryck i verksamheten och som resulterar i att utveckla kunskap när det gäller normer och värden hos både barn och pedagoger. På en majoritet av förskolorna har man kommit ännu längre och är på väg mot en nivå där man utgår från barnens uppfattningar och erfarenheter i arbetet med frågor om människors lika värde med ett fokus på frågor utifrån diskrimineringsgrunderna. De som skattar sig på nivå 3 har dessutom systematiska reflektioner och diskussioner kring dessa frågor och de demokratiska värdena.

Trygghet och trivsel

Enligt läroplanen för förskolan² ska arbetet i förskolan präglas av omsorg om barnets välbefinnande, trygghet, utveckling och lärande. Förskolans verksamhet ska erbjuda en trygg omsorg, samt stimulera till lärande och utveckling.

¹ Sagans förskola saknas i underlaget

Självskattning om trygghet och trivsel

1. Trygghet och trivsel finns men rutiner och arbetsro saknas till stor del. Barngruppen känns otrygg.
2. De flesta barnen upplever förskolan som trygg och uppger att de trivs. Man kan se att det finns lust att lära. Rutiner fungerar tillfredsställande för det mesta på förskolan.
3. Förskolan upplevs lugn och det finns arbetsro. Man kan se att det finns lust att lära. Lite tid går åt till konfliktlösning.

Stadsdel	1	på väg mot	2	på väg mot	3
Norr ³	0	1	6	8	10
Väster	0	0	8	18	8
Öster	0	3	10	9	7
Borås Stad⁴	0 förskolor	4 förskolor (3)	24 förskolor (33)	35 förskolor (46)	25 förskolor (6)

Siffran inom parentes anger 2014 års värde.

På fyra av 88 förskolor (en i Norr och tre i Öster) är man på väg mot tillfredsställande rutiner, trivsel och trygghet. De allra flesta förskolorna bedömer emellertid att de flesta barnen trivs och upplever förskolan som trygg och att det finns lust att lära, samt att förskolans rutiner för det mesta fungerar tillfredsställande. Drygt en fjärdedel anser att det dessutom är lugnt och råder arbetsro på förskolan, lusten att lära är synlig och lite tid går åt till konfliktlösning. Utöver den fjärdedel som redan når till nivå 3 anser ungefär 40 procent att man är på väg dit.

Analys

Värdegrundsarbete

Förskolecheferna i Väster skattar sig på en högre nivå totalt sett, då ingen i stadsdelen befinner sig lägre än nivå 2. Däremot skattar färre förskolor sig på nivå 3 i samma stadsdel. Störst spridning finns i Norr där förskolor har skattat sig på samtliga nivåer. I Öster bedömer sig ingen av förskolorna på högsta, eller lägsta nivå.

Det har skett en markant förbättring sedan 2014 års värdegrundsrapport. Självskattningssiffrorna visar på en stor utveckling. Betydligt fler skattar sig högre i år än vid förra rapporten. 2014 fanns exempelvis endast en enda av kommunens förskolor på nivå 3, jämfört med 9 förskolor på högsta nivån i nuläget. Även på nivån strax under (på väg mot 3) finns fler förskolor än för två år sedan. Idag anser sig 47 förskolor vara på väg mot högsta nivån jämfört med 43 förra gången. Det innebär alltså att 56 förskolor skattar sig på de två högsta nivåerna, vilket ska sättas i relation till 44 förskolor år 2014. Det visar att en övervägande del av förskolorna har väl fungerande värdegrundsarbeten som gett mycket goda resultat.

Den förskola som skattar sig på lägsta nivå i år (jämfört med ingen förra gången) berättar att diskussioner kring samsyn fortgår, men att det på två avdelningar endast finns en förskollärare, som dessutom har haft hög sjukfrånvaro.

De förskolor som befinner sig på de två högsta nivåerna berättar i kommentarerna att de har ett aktivt och tydligt värdegrundsarbete med ställningstagande i barnsyn och bemötande. En förskola berättar att de arbetar målmedvetet med förhållningssättet och att de varit noga med att få med

² Lpfö 98 (reviderad 2010)

³ Sagans förskola saknas i underlaget

⁴ Kvarngården Mini saknas i underlaget

all nyanställd personal i arbetet. Vidare uttrycks att förskolorna är bra på att utgå från barnens egna erfarenheter och att de systematiskt reflekterar över värdegrundsfrågorna inom det systematiska kvalitetsarbetet. Att hålla dialogen levande är viktigt på flera förskolor.

Stort fokus på värdegrundsfrågor och arbete med detta både på enheten och i arbetslagen har gett synliga resultat i det vardagliga arbetet med barnen, berättar en förskolechef. Man för fortlöpande dialog kring mångfald och strävar efter att ha ett tillåtande klimat där olikheter berikar. Dessutom håller man på att utveckla reflektionsmallarna där bemötande och förhållningssätt kommer att vara en stående punkt. Pedagogerna på denna förskola önskar mer kompetensutveckling inom normkritiskt tänkande. Samma behov kan finnas på fler förskolor, för även om många förskolor beskriver att de kommit långt i sitt värdegrundsarbete så kan vi inte nöja oss förrän varje förskola får till stånd ett normkritiskt förhållningssätt som synliggör och utmanar varje pedagogs eget förhållningssätt och förgivettaganden.

Några förskoleavdelningar har konkretiserat värdegrunden på olika vis, bl.a. genom material som ”Kompisböckerna” och ”Start”, vilket bidragit till ett gott klimat med ökad förståelse för olikheter och lika värde. En förskola nämner ett samarbetsprojekt med en annan enhet utifrån värdegrundsmaterialet ”Pelle Svanslös”. Projektet innefattar samtliga delar i likabehandlingsplanen.

Personalens förhållningssätt och förmåga att vara förebilder, samt samverkan med vårdnadshavare lyfts som ytterligare framgångsfaktorer i värdegrundsarbetet.

En förskola som bedömer sig vara på väg mot nivå 2 har påbörjat ett arbete med en utvecklingsgrupp för att utveckla tre enheters verksamhet tillsammans och en av deras förskollärare går processledarutbildningen.

Bland utvecklingsmöjligheter nämns sättet att reflektera och analysera, men även tid för kontinuerliga samtal och gemensam reflektion, samt tid för personalen att fördjupa sig ännu mer. Ny personal och vikarier kan påverka kvaliteten och kräver mer diskussioner kring värdegrundsfrågor.

Trygghet och trivsel

Även inom området trygghet och trivsel visar resultatet på en klar förbättring. I nuläget skattar sig 25 förskolor på högsta nivån, jämfört med 6 i samband med förra rapporten. Totalt befinner sig 60 förskolor på de två högsta nivåerna, jämfört med 52 förra året.

En av förskolorna som skattar sig på nivå 3 har lagt mycket tid på att hitta samverkansformer, helhetstänk och på att stärka rutinerna. Dessutom har man arbetat aktivt med värdegrundsfrågor på APT. En annan förskola som skattar sig på samma nivå förklarar att barnen delas in i grupper och att en medveten struktur och ett genomtänkt innehåll av pedagogiska aktiviteter lett till en lärande och harmonisk miljö.

Bland förskolorna som är på väg mot nivå 3 berättar en enhet att man lyckats skapa inbjudande, lugna lärmiljöer som stimulerar till lek och lärande. Även här delas barngruppen in i smågrupper och pedagogerna är närvarande och aktiva i leken, på barnens villkor. En annan förskola som bedömer sig vara på väg mot nivå 3 anser att man har ett välfungerande arbetssätt, men att lokalerna gör att det är svårt att erbjuda barnen arbetsro och lugna miljöer.

Bland kommentarerna från dem som bedömer sig på nivå 2 kan man läsa att mycket sjukdomar bland personalen på en av förskolorna har påverkat den pedagogiska verksamheten, men att barnen trots det känns trygga och har lust att lära. På en annan förskola som skattar sig på samma nivå är flera pedagoger sjukskrivna p.g.a. stress. Svårigheter att få in vikarier för dessa har lett till att många olika personer tagit hand om barnen, vilket medfört en oro hos både barn och föräld-

rar. En förskola som bedömer sig på samma nivå anser att pedagogiken behöver utvecklas, men att förskolan känns trygg och har bra rutiner.

Klimatundersökningen visar att 95,5 procent av de svarande föräldrarna till barn i förskolan känner sig trygga när de lämnar sina barn. Det kan sättas i relation till 97,4 procent som kände sig trygga när de lämnade sina barn år 2015. Bland kommentarerna kan man läsa att föräldrar inte känner sig helt trygga på grund av att de upplever att det är för lite personal i förskolan.

I den fortsatta analysen kan följande frågeställningar på olika nivåer vara en hjälp i utvecklingsarbetet

Förskolechef

- Vilka exempel finns i verksamheten på de värden förskolan ska förmedla och gestalta (individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan män och kvinnor och solidaritet mellan människor)?
- Hur väl är värdegrundsarbetet en del av vardagsarbetet och inte bara något som uppmärksammas ibland?
- Hur ser systematiken ut kring arbetet med frågorna i klimatundersökningen?

Likabehandlingsplan

I Skollagen finns bestämmelser kring plan mot kränkande behandling: ”Huvudmannen ska se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever”⁵.

I Skolverkets allmänna råd om arbete mot diskriminering och kränkande behandling (2014) beskrivs de olika delar som ska finnas med i förskolans plan mot diskriminering och kränkande behandling, här kallad likabehandlingsplan; det handlar om främjande, förebyggande och åtgärdande arbete. Förskolecheferna har fått bedöma huruvida deras enheters planer uppföljer följande krav:

Planerna innehåller konkreta mål som utgår från slutsatserna av kartläggningarna och beskrivningar av de insatser som ska genomföras under året för att förebygga diskriminering, trakasserier och kränkande behandling.		
Stadsdelen	Ja	Nej
Norr ⁶	23	
Väster	35	
Öster	28	1
Borås Stad⁷	86 förskolor	1 förskola

Planerna innehåller en ansvarsfördelning för utförandet av de främjande och förebyggande insatserna.		
Stadsdelen	Ja	Nej
Norr ⁸	23	
Väster	35	

⁵ Skollagen 6 kap §8

⁶ Liljeberget, Sagan saknas i underlaget

⁷ Kvarngården Mini saknas i underlaget

⁸ Liljeberget, Sagan saknas i underlaget

Öster ⁹	26	
Borås Stad¹⁰	84 förskolor	0

Planerna innehåller en beskrivning av hur insatserna för att främja likabehandling och de förebyggande insatserna mot trakasserier och kränkande behandling ska följas upp och utvärderas.

Stadsdelen	Ja	Nej
Norr ¹¹	23	
Väster	35	
Öster ¹²	26	
Borås Stad¹³	84 förskolor	0

Planerna innehåller en beskrivning av hur barn ska medverka och har medverkat i det främjande förebyggande arbetet.

Stadsdelen	Ja	Nej
Norr ¹⁴	22	2
Väster	35	
Öster ¹⁵	22	4
Borås Stad¹⁶	79 förskolor	6 förskolor

Med några få undantag har förskolorna i Borås Stad likabehandlingsplaner och planer mot kränkande behandling som uppfyller de krav som ställs i lagar och förordningar.

Rutiner för hur barn och deras vårdnadshavare ska göra för att anmäla diskriminering, trakasserier eller kränkande behandling...

Stadsdelen	Fungerar inte alls	Fungerar i liten utsträckning	Fungerar i stor utsträckning	Fungerar i mycket stor utsträckning
Norr ¹⁷		4	17	3
Väster ¹⁸			22	11
Öster ¹⁹		7	15	6
Borås Stad²⁰		11 förskolor	54 förskolor	20 förskolor

Rutiner för hur personalens respektive förskolechefs anmälningsskyldighet ska fullgöras...

Stadsdelen	Fungerar inte alls	Fungerar i liten utsträckning	Fungerar i stor utsträckning	Fungerar i mycket stor utsträckning
Norr ²¹			16	7

⁹ Bodagården, Naturleken, Hulta ängar saknas i underlaget

¹⁰ Kvarngården Mini saknas i underlaget

¹¹ Liljeberget, Sagan saknas i underlaget

¹² Bodagården, Naturleken, Hulta ängar saknas i underlaget

¹³ Kvarngården Mini saknas i underlaget

¹⁴ Sagan saknas i underlaget

¹⁵ Bodagården, Naturleken, Hulta ängar saknas i underlaget

¹⁶ Kvarngården Mini saknas i underlaget

¹⁷ Sagan saknas i underlaget

¹⁸ Ängsjögården saknas i underlaget

¹⁹ Kerstinsgården saknas i underlaget

²⁰ Kvarngården Mini saknas i underlaget

²¹ Sagan, Asklandagården saknas i underlaget

Väster²²			9	24
Öster			18	11
Borås Stad²³			43 förskolor	42 förskolor

Rutiner för hur diskriminering, trakasserier och kränkande behandling ska utredas, åtgärdas och dokumenteras...

Stadsdelen	Fungerar inte alls	Fungerar i liten utsträckning	Fungerar i stor utsträckning	Fungerar i mycket stor utsträckning
Norr²⁴			15	8
Väster²⁵		1	9	22
Öster		2	18	9
Borås Stad²⁶		3 förskolor	42 förskolor	39 förskolor

I kommentarerna till alla ovanstående rutiner är det en stor andel förskolechefer som skriver att tydliga rutiner finns men att de i praktiken inte har använts eftersom det inte funnits något sådant behov.

Utveckling av likabehandlingsarbete

Stadsdelen Norr

I Norr tar förskolechefer upp att barnen behöver involveras i arbetet, t.ex. barnråd och att föräldrar behöver delges information om likabehandlingsplanen. Det finns också behov av en ökad systematik i arbetet t.ex. genom en kontinuerlig uppföljning. Flera förskolechefer tar upp att man är färd med att revidera planen. Några chefer tar upp att man särskilt behöver tänka på implementering av likabehandlingsarbetet för nyanställda. Några förskolor tar upp att mer tid behöver läggas på att hålla arbetet levande.

Stadsdelen Väster

I Väster talas det om att ytterligare involvera föräldrarna i likabehandlingsarbetet och att ge dem information. Planerna behöver kontinuerligt aktualiseras bland personalen. Vissa rutiner behöver utvecklas för hur barn och deras vårdnadshavare ska göra för att anmäla diskriminering, trakasserier eller kränkande behandling på några förskolor. Bättre rutiner för uppföljning av nulägesanalyserna som görs tas upp som ett utvecklingsområde av någon förskola.

Stadsdelen Öster

I Öster talas det om behovet av att konkretisera målen, att integrera arbetet med likabehandling i verksamheten, att se till att kunskap om diskrimineringslagen finns och att likabehandlingsplanen är känd för alla medarbetare. Barnen behöver bli mer delaktiga i upprättandet och uppföljningen av planen. Även föräldrarna behöver informeras på ett bättre sätt. Utvärdering och analys och rutiner för revidering av likabehandlingsarbetet behöver utvecklas. Cheferna vill också skapa samtal om planen så att pedagoger genom reflektionen utvecklar sina värderingar och kunskap för att

²² Ur och Skur Kråkan saknas i underlaget

²³ Kvarngården Mini saknas i underlaget

²⁴ Sagan, Asklandagården saknas i underlaget

²⁵ Ur och Skur Kråkan, Ängsjögården saknas i underlaget

²⁶ Kvarngården Mini saknas i underlaget

få en förståelse för arbetet och uppdraget. Viktiga områden att samtala om är bemötande och förhållningssätt mot barn, föräldrar och andra pedagoger.

Analys

Ansvarsfördelning främjande och förebyggande insatser

Samtliga förskolors planer innehåller en ansvarsfördelning för de främjande och förebyggande insatserna. Flera förskolechefer lyfter i sina kommentarer att alla har sin roll i det förebyggande arbetet och i det åtgärdande arbetet. I några andra förskolechefers svar framkommer inte att vars och ens konkreta ansvar är beskrivet lika tydligt, men förskolorna säger samtidigt att det är arbetet i det dagliga som ger effekt och betonar vars och ens ansvar för att arbeta utifrån och följa likabehandlingsplanen och värdegrunden i förskolan. Läroplanens uppdrag att arbeta med värdegrundsfrågor kan ses både främjande och förebyggande, men planerna kräver att ansvaret för utförandet framgår tydligt. Utifrån kommentarerna drar vi slutsatsen att det kan vara klokt att i planen se till att en tydlig ansvarsfördelning framgår.

Utvärdering

Samtliga förskolor anger att planerna innehåller en beskrivning av hur insatserna mot trakasserier och kränkande behandling ska följas upp och utvärderas. Ett exempel finns även i kommentarerna där det sägs att likabehandlingsplanen innehåller en utvärderingsmall av årets arbete och en arbetsgång för att upptäcka, utreda, åtgärda och följa upp om ett barn blivit kränkt.

Barns medverkan

De flesta förskolorna menar att det finns en beskrivning i planen för hur barn ska medverka i det främjande förebyggande arbetet. Flera förskolechefer tar upp att barnen är med till viss del, men att det är ett utvecklingsområde. Ett exempel på när barn deltar är medverkan i enkät som ett underlag för nulägesanalysen. Att inte alla förskolor uppfyller detta krav handlar förmodligen om att hitta bra metoder på hur en sådan medverkan kan gå till. Här finns ett lärande att göra mellan förskolor då inte alla förskolechefer menar att barnen medverkar i det främjande förebyggande arbetet.

Arbete med olika rutiner

Flera förskolechefer uttrycker att rutiner finns men att de inte använts då det inte funnits behov av det. Det kan därför vara svårt att veta hur de i verkligheten fungerar och hur medvetna föräldrar och personal är om dem. Det är först i skarpt läge en rutin prövas. Det som är värt att påminna om är att rutinerna inte bara handlar om trakasserier och diskriminering utan också om kränkande behandling. Det betyder att det inte behöver handla om sådant som kan kopplas till diskrimineringsgrunderna utan om bemötande i stort. I klimatundersökningen finns några frågor som handlar om bemötande och närmare 98 procent av föräldrarna anger att personalen har ett vänligt bemötande mot barnen. Ett fåtal föräldrar menar att det inte stämmer alls. I kommentarerna i klimatundersökningen skriver flera föräldrar att det är skillnad på bemötande beroende på vilken personal de själva och barnet möter. Det är rimligt att dra slutsatsen att kränkande behandling förekommer, om än i mycket liten omfattning, och att det är viktigt att klargöra rutiner för anmälan av detta. En sådan anmälan skulle kunna vara ett viktigt underlag för en förskolechef i att utveckla värdegrundsarbetet på förskolan. Flera förskolor tar upp att de ger information om rutinerna ges till föräldrar på föräldramöten. Några uttrycker också att det går att utveckla informationen till den enskilde föräldern vid utvecklingssamtal och inskolningssamtal. Några förskolor påtalar att det är viktigt att aktualisera rutinerna oftare än vad som görs idag. Flera chefer tar upp att många frågetecken rätas ut i samtal mellan förälder och vårdnadshavare och därför är också kommunikationen viktig. När det gäller anmälningskyldigheten finns också barnhälsan

som stöd i svåra frågor. Flera chefer tar upp att man flera gånger om året informerar personalen om detta. I något fall kan inte förskolechefen avgöra om all personal är medvetna om rutinerna. Detta är alltså ett utvecklingsområde som troligen ser mycket olika ut beroende på vilken förskola och avdelning det handlar om.

Utveckling av likabehandlingsarbete

Förskolorna i Borås Stad har generellt sett likabehandlingsplaner och planer mot kränkande behandling som uppfyller de krav som ställs i lagar och förordningar.

Det som behöver säkerställas och som också flera förskolechefer tar upp handlar om systematik och att se till att arbetet hålls levande t.ex. genom att ha en plan för att nyanställda blir delaktiga och insatta i arbetet. Även föräldrar och barn tas upp som viktiga i att utveckla likabehandlingsarbetet. Förskolecheferna har uttryckt många olika aspekter i att utveckla likabehandlingsarbetet på förskolan. Det är också rimligt att tänka sig att barnhälsan ansvarar för en del av detta arbete t.ex. när det handlar om att utveckla värderingar, kunskap, bemötande och förhållningssätt.

I den fortsatta analysen kan följande frågeställningar på olika nivåer vara en hjälp i utvecklingsarbetet

Arbetslaget

- Hur kan barnen medverka i det främjande förebyggande arbetet?
- Hur arbetar vi med ett professionellt bemötande?
- Har vi tillräcklig kunskap för att kunna arbeta förebyggande och främjande i likabehandlingsarbetet?

Förskolechef

- Hur kan vi utveckla rutinerna för att barn och deras vårdnadshavare ska anmäla diskriminering, trakasserier och kränkande behandling?
- Hur säkerställer vi att nyanställda och vikarier blir insatta i arbetet med likabehandling kring t.ex. bemötande?
- Vilka konkreta mål sätter vi upp i vårt likabehandlingsarbete?

Huvudman

- Vilka kompetensutvecklingsinsatser behövs för att säkerställa att likabehandlingsarbetet hålls vid liv och utvecklas?

Normkritiskt förhållningssätt

Självskattning genus i förskolan

1. Förskolan visar i sitt arbete att människor är olika och samtalar om det tillsammans med barnen. Det saknas dock ett medvetet förhållningssätt som främjar arbetet mot stereotypa könsroller. Det saknas medvetenhet om att man bemöter barnen könsstereotypt.
2. Personalen ger utrymme för barnens intressen, men uppmuntrar också barn att även

pröva andra alternativ som inte är könsstereotypa. Personalen är uppmärksam på sitt bemötande av alla barn oavsett barnets kön.

3. Personalen är uppmärksamma på och har återkommande diskussioner om hur förskolans miljö och aktiviteter ger alla barn samma möjligheter att utveckla förmågor och intressen utan begränsningar utifrån stereotypa könsroller. Personalen motverkar medvetet traditionella könsmonster genom att visa på alternativ och inspirera till nya upptäckter både i olika aktiviteter och i lärmiljön. Personalen samtalar med och synliggör för barnen att det finns olika familjekonstellationer, relationer och sexuella identiteter.

	1	På väg mot	2	På väg mot	3
Stadsdelen Norr	1 (0)		4 (11)	15 (13)	4 (2)
Stadsdelen Väster		(2)	12 (15)	18 (15)	4 (3)
Stadsdelen Öster		4 (0)	5 (12)	19 (13)	1 (2)
Borås Stad²⁷	1 förskola	4 förskolor	21 förskolor	52 förskolor	9 förskolor

Det märks en tydlig skillnad jämfört med KR Värdegrund 2014 att fler förskolor bedöms ligga på nivå 3 eller på väg mot nivå 3. 2014 var antalet 48 förskolor och nu bedöms 61 förskolor på dessa nivåer. Siffrorna inom parentes indikerar att t.ex. att det i Öster är en större spridning 2016 och att betydligt fler förskolor bedöms högre än tidigare.

Analys

Läroplanen för förskolan betonar ansvaret att problematisera genus: ”Vuxnas sätt att bemöta flickor och pojkar liksom de krav och förväntningar som ställs på dem bidrar till att forma flickors och pojkars uppfattning om vad som är kvinnligt och manligt. Förskolan ska motverka traditionella könsmonster och könsroller. Flickor och pojkar ska i förskolan ha samma möjligheter att pröva och utveckla förmågor och intressen utan begränsningar utifrån stereotypa könsroller”²⁸. Generellt skattar förskolecheferna sina förskolor i den övre hälften av skalan, avseende hur genusmedvetet personalen arbetar. I stort sett alla förskolor skattas på nivå 2 eller högre. Det innebär att personalen är ger utrymme för barnens intressen och uppmuntrar barn att även pröva andra alternativ som inte är könsstereotypa. Personalen är uppmärksam på hur de bemöter flickor och pojkar. Personalen har också en medvetenhet om dessa frågor, vilka tas upp i återkommande diskussioner på förskolan. Flera förskolechefer lyfter i sina kommentarer att pedagoger ändrar i miljön efter den barngrupp som finns och att material och aktiviteter diskuteras utifrån barngruppens behov och intressen. På en förskola i Väster görs analysen att det finns en skillnad mellan yngre och äldre barn på så sätt att de yngre barnen sällan bryr sig om vilka normer som gäller. En annan förskola i Öster tar upp vikten av att arbeta med barnperspektivet i dessa frågor, utifrån att varje barn ska få utvecklas som individer så att begränsade normer och förväntningar inte styr barnets utveckling. Någon förskolechef lyfter det kulturella perspektivet att det handlar om att möta föräldrarna från andra kulturer som kan ha andra utgångspunkter i dessa frågor. Ett antal förskolechefer tar upp behovet av mer kompetensutveckling på området. Flera förskolor lyfter att det normkritiska perspektivet behöver blir mer synligt och det behöver föras in i de pedagogiska diskussionerna. Dessa kommentarer uttalas av förskolechefer som bedömer sina förskolor på väg mot nivå 3. Några förskolor på nivå 2 tar upp att olika arbetslag har kommit olika långt i sitt förhållningssätt och att det pågår diskussioner hela tiden kring förhållningssätt och normkritiskt förhållningssätt och hur det påverkar praktiken på förskolan. Ett exempel på hur en förskola i Väster kontinuerligt lyfter vad ett normkritiskt förhållningssätt innebär är att man utsett en pedagog till ansvarig för dessa frågor. Det är också just de återkommande, kritiska diskussion-

²⁷ Kvarngården Mini saknas i underlaget

²⁸ Lpfö 98 reviderad 2010, s 5

erna som krävs för att förskolorna ska kunna skattas på nivå 3. Observationer eller videofilmning av verksamheten kan ge goda underlag för sådana diskussioner. Värdegrundsrapporten för två år sedan pekade på relativt höga skattningar, men att inga särskilda fortbildningsinsatser gjorts på området. I årets underlag syns det tydligt att området varit prioriterat och många förskolechefer beskriver hur pedagogerna diskuterar olika frågeställningar och det finns i många förskolor också en systematik för när och hur viktiga frågeställningar tas upp. Trots goda resultat och en stor medvetenhet bedömer vi att detta är ett fortsatt prioriterat utvecklingsområde för Borås Stad.

I den fortsatta analysen kan följande frågeställningar på olika nivåer vara en hjälp i utvecklingsarbetet

Arbetslaget

- Vad innebär ett normkritiskt förhållningssätt i vardagsarbetet?
- Hur ser vi på läroplanens uppdrag att motverka traditionella könsmönster och könsroller? Hur kan vi arbeta med detta uppdrag i praktiken?
- Kan förändringar i lärmiljön göras för att den ska upplevas som tillgänglig av alla barn sett ur ett normkritiskt perspektiv?
- Hur kan vi samtala med och synliggöra för barnen att det finns olika familjekonstellationer, relationer och sexuella identiteter?

Förskolechef

- Vilken fortbildning behöver personalen när det gäller normkritiskt förhållningssätt?
- Hur kan kollegialt lärande med fokus på det egna förhållningssättet ske?

Huvudman

- Finns det kommungemensamma behov av att utveckla arbetet med normkritiskt förhållningssätt?

Barns inflytande

Självskattning om barns inflytande i förskolan

1. Barnen har till viss del inflytande över formerna för sitt lärande och innehållet i verksamheten. Inflytandet sker mestadels spontant. Barn väljer sina aktiviteter inom ramen för den fria leken. Barn får ta visst ansvar i olika rutinsituationer.
2. Barnen har inflytande över formerna för sitt lärande och innehållet i verksamheten genom ett strukturerat arbetssätt. Planeringen görs synlig för barnen. Allt slags material finns tillgängligt i barnens höjd. Barn får ta ansvar i olika rutinsituationer.
3. Barnen har stort inflytande över formerna för sitt lärande och innehållet i verksamheten genom ett strukturerat arbetssätt. Observationer och intervjuer med barn ligger till grund för planering av tema och inköp av material. Det finns forum där barn ges möjlighet att utöva inflytande i förskolan. Barnen uttrycker att de har inflytande.

Stadsdel	1	på väg mot	2	på väg mot	3
----------	---	------------	---	------------	---

Norr ²⁹		3	8	13	
Väster		7 (16)	12	13(5)	2
Öster		5	13	11	0
Borås Stad ³⁰	0 förskolor	15 förskolor (19)	33 förskolor (38)	37 förskolor (26)	2 förskolor (6)

(KR Värdegrund 2014 inom parentes)

Av sammanställning för förskolan kan vi se att barn i Borås har relativt stort inflytande över formerna för sitt lärande och innehållet i verksamheten och på de flesta förskolor, 83 procent, har man kommit vidare mot ett strukturerat arbetssätt för inflytandet. Planeringen görs synlig för barnen. Allt slags material finns tillgängligt i barnens höjd. Barn får ta ansvar i olika rutinsituationer.

Det är dock färre förskolechefer än 2014 som bedömer att barnen har stort inflytande över innehåll och lärande där observationer och intervjuer med barnen ligger till grund och där det finns forum där barn ges möjlighet att utöva inflytande i förskolan.

I sina kommentarer uttrycker förskolechefer att barnen görs delaktiga i planeringen och hur barnens intresse och nyfikenhet är utgångspunkter för verksamheten. Barnråd förekommer på flera förskolor och barnens inflytande blir större i takt med barnens stigande ålder. Flera chefer lyfter behovet att i högre utsträckning synliggöra planeringen för barnen. En förskolechef beskriver ett framgångsrikt arbete utifrån låga resultat på tidigare klimatundersökning vilket gett synliga förbättringar i att öka vårdnadshavarnas inflytande.

Självskattning om verksamhetens förutsättningar för barns inflytande i förskolan

1. Vi uppmuntrar barnen att ta egna initiativ i olika situationer. Vi uppmuntrar lekar och spel där barnen kan utveckla sin förmåga att ta initiativ och vara delaktiga. Vi har kunskap om hur och när vi ska engagera barnen och ge dem inflytande i verksamheten.
2. Vi bemöter barnens behov och initiativ med intresse och respekt. Vi reflekterar regelbundet kring hur vi kan vidareutveckla formerna för barnens inflytande. Vi kan beskriva på vilka sätt och i vilken omfattning barnen faktiskt har inflytande och vilka resultat detta inflytande leder till. Det finns forum där barn ges möjlighet att utöva inflytande i förskolan, tex barnråd.
3. Vi utformar verksamheten med barnens behov, intressen och tidigare erfarenheter som grund och låter barnen ha inflytande och medverka i utveckling av verksamheten. När vi utvärderar verksamheten är barnens synpunkter en grund för förändring/utveckling. Vi ger barnen inflytande över sin egen tillvaro i vardagliga situationer. Genom olika forum kommer barnen till tals både enskilt och i grupp.

Stadsdel	1	på väg mot	2	på väg mot	3
Norr ³¹		4	8	10	2
Väster		6	10	14	4
Öster		5	10	14	0
Borås Stad ³²		15 förskolor (14)	28 förskolor (35)	38 förskolor (32)	6 förskolor (8)

(KR Värdegrund 2014 inom parentes)

Barn i Borås möts av intresse och respekt och barnen ges inflytande över vad som händer i verk-

²⁹ Sagans förskola saknas i underlaget

³⁰ Kvarngården Mini saknas i underlaget

³¹ Sagans förskola saknas i underlaget

³² Kvarngården Mini saknas i underlaget

samheten. På 50 procent av förskolorna skattar förskolecheferna att man är på väg eller har nått fram till att utforma verksamheten med barnens behov, intressen och tidigare erfarenheter som grund och att man låter barnen ha inflytande och medverka i utveckling av verksamheten. Det är en ökning med 5 procentenheter sedan 2014. Något färre förskolor än 2014 tar barnens synpunkter som grund för förändring och utveckling av verksamheten. Någon förskolechef nämner i sin kommentar att de behöver utveckla en systematik för arbetet med att synliggöra och ta tillvara barnens intressen och önskemål i verksamhetsplaneringen. Det framgår att olika varianter av samlingar och barnråd är utgångspunkter för barnens inflytande över verksamheten men flera förskolor uttrycker att de behöver förbättra barns delaktighet i utvärderingar.

Föräldrars inflytande

Självskattning om föräldrarnas delaktighet

1. Vårdnadshavarna erbjuds minst ett utvecklingssamtal per år, vilka handlar om barns trivsel och utveckling och lärande. Det finns en inskolningsplan.
2. Vårdnadshavarnas synpunkter tas tillvara i planering och genomförande av verksamheten, så att barnet trivs, lär och utvecklas. Det finns en inskolningsplan som fungerar väl.
3. Vårdnadshavarna är förtrogna med verksamhetens mål. Förskolan är tydlig i fråga om mål och innehåll så att vårdnadshavare ges möjlighet till inflytande. Det finns fungerande forum för samråd på förskolan där föräldrar har denna möjlighet.

Stadsdel	1	på väg mot	2	på väg mot	3
Norr ³³		1	1	15	6
Väster			5	25	4
Öster		2	11	12	4
Borås Stad ³⁴		3 förskolor(0)	17 förskolor (38)	52 förskolor (41)	14 förskolor (8)

(KR Värdegrund 2014 inom parentes)

I tabellen ser vi att föräldrars synpunkter tillvaratas i planering och genomförande av verksamheten. 77 procent av förskolecheferna bedömer att förskolan är på väg mot eller framme vid att föräldrarna är förtrogna med verksamhetens mål och att det finns forum för samråd på förskolan. I kommentarer uppger förskolechefer att man använder flera olika arenor – föräldraråd, anslagstavlor, föräldramöten, fixardag, sommarfest, öppet hus, inskolningssamtal, utvecklingssamtal och vecko/månadsbrev och man trycker på betydelsen av det dagliga mötet.

En förskolechef beskriver i kommentarerna ett behov av att synliggöra arbetet än mer. Det pågår ett lärande hela tiden men förskolechefer uppger att vårdnadshavarna främst är intresserade av praktiska frågeställningar och inte så mycket av läroplansfrågor. Några nämner också att föräldrar till små barn fokuserar mer på trygghet än verksamhetens mål. För att engagera vårdnadshavarna är det viktigt att de får vara med och påverka innehållet i verksamheten genom olika forum och exempel som nämns är förslagslådor och att man som förälder får beskriva kvaliteter och utvecklingsområden vid föräldramöten. Förskolechefer lyfter att de behöver arbeta med begreppen *lära* och *utvecklas* och tydligare beskriva hur arbetet i förskolan utgår från läroplanen; många föräldrar tycker det är viktigt med barnens trivsel men tänker inte att barn lär sig i förskolan.

³³ Sagans och Björkängens förskolor saknas i underlaget

³⁴ Kvarngården Mini saknas i underlaget

Analys

I styrdokumentet för förskolan fastställs att barn ska ha möjlighet till inflytande över sin utbildning. För förskolans verksamhet är den övergripande riktlinjen att barn ska ha reellt inflytande över hur verksamheten utformas.

Skolverket skriver på sin webbsida [Forskning för skolan](#) att flertalet tidigare studier visar att den dagliga praktiken i förskolan är mycket regelstyrd i sin organisation. Det framkommer speciellt vid lärarstyrda aktiviteter som till exempel samlingen. Dessa tillfällen präglas i hög grad av regler och rutiner som förskollärarna styr över och som barnen socialiseras in i. Forskning visar också att lärandeaktiviteter som lästräning och matematik inte ger utrymme för något nämnvärt inflytande, utan följer den planering som förskollärarna lagt upp.³⁵ För att barn ska kunna utveckla en demokratisk kompetens är det centralt att barnen känner till ramarna för det de ska ha inflytande över och pedagogerna måste bjuda in till en dialog om vad som görs och varför.³⁶

Barns inflytande

I *Läroplanen för förskolan* står att förskolan ska lägga grunden för att barnen ska förstå vad demokrati är. Barnens sociala utveckling förutsätter att de alltefter förmåga får ta ansvar för sina egna handlingar och för miljön i förskolan. De behov och intressen som barnen själva på olika sätt ger uttryck för bör ligga till grund för utformningen av miljön och planeringen av den pedagogiska verksamheten. Under rubriken Utveckling och lärande, står det:

*"Verksamheten ska bidra till att barnen utvecklat en förståelse för sig själva och sin omvärld. utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra grunden för förskolans verksamhet. Den ska utgå från barnens erfarenheter, intressen, behov och åsikter. Flödet av barnens tankar och idéer ska tas till vara för att skapa mångfald i lärandet"*³⁷

Barnen på förskolorna i Borås har inflytande över formerna för sitt lärande och över innehållet i verksamheten enligt de självskattningar som förskolechefer gjort. Planeringen görs synlig för barnen. Allt slags material finns tillgängligt i barnens höjd. Barn får ta ansvar i olika rutinsituationer. Några förskolor har nått till nivå 3 i självskattningen vilket innebär att barnen har ett stort inflytande och att planering av tema och inköp bygger på barnintervjuer som gjorts samt att det finns forum där barn ges möjlighet att utöva inflytande i förskolan.

Utifrån förskolechefernas bedömning och resultat i klimatundersökningen kan vi inte enkelt dra någon slutsats om utvecklingen. Förskolechefernas bedömning antyder en positiv utveckling men i klimatundersökningen 2016 uttrycker 77,3 procent av vårdnadshavarna att deras barn ges möjlighet att påverka sin vardag vilket är en tydlig nedgång jämfört med resultatet 2014 som var 89,9 procent. I kommentarerna i klimatundersökning 2016 lyfter många vårdnadshavare att neddragningar och stora barngrupper gör att de inte ser möjligheter till barnens eller sitt eget inflytande på verksamheten.

På frågan om synpunkter från barnen inhämtas systematiskt årligen och används i planering av verksamheten svarar 58,6 procent av vårdnadshavarna att det stämmer bra eller helt och hållet. Jämfört med 2014 (86,8 procent) är det även här en tydlig nedgång.

Barns inflytande är ett område som hade utvecklats fram till 2014 men har gått tillbaka trots att medvetenheten i organisationen kunde antas ha ökat under senare års diskussion om betydelsen för barns inflytande.

³⁵ www.skolverket.se/skolutveckling/forskning/didaktik/tema-elevperspektiv/hur-ser-elevers-inflytande-ut-i-praktiken-1.195590

³⁶ Skolverket (2013) *Förskolans och skolans värdegrund – förhållningsätt, verktyg och metoder*

³⁷ *Läroplan för förskolan*, s 9

Några få förskolechefer skattar sin verksamhet på den högsta nivån. Alla förskolor behöver lyfta verksamheten till en ökad grad av inflytande. Barnkonventionen³⁸ lyfter barns rätt till att bli hörda och utmanar oss att ta ytterligare steg på området.

Ett fåtal förskolor skattas på den högsta nivån och det är angeläget att man på områdesledning går vidare med samtal om vad ett gott arbete för barninflytande är. Hur gör de som kommit längst och vilka konkreta exempel finns i våra verksamheter? Hur får föräldrar insyn i vad barns inflytande innebär?

Föräldrars inflytande

En majoritet av förskolorna har av förskolecheferna bedömts vara tydliga i fråga om mål och innehåll så att vårdnadshavare ges möjlighet till inflytande samt att det finns fungerande forum för samråd på förskolan där föräldrar har denna möjlighet. Läroplanen, Lpfö kap 2.4, beskriver inflytande för vårdnadshavare:

”Föräldrarna ska ha möjlighet att inom ramen för de nationella målen vara med och påverka verksamheten i förskolan. Att förskolan är tydlig i fråga om mål och innehåll är därför en förutsättning för barnens och föräldrarnas möjligheter till inflytande.

Förskollärare ska ansvara för att ge föräldrarna möjligheter till delaktighet i verksamheten och att utöva inflytande över hur målen konkretiseras i den pedagogiska planeringen.

Förskollärare ska ansvara för att vårdnadshavare är delaktiga i utvärderingen av verksamheten. Arbetslaget ska beakta föräldrarnas synpunkter när det gäller planering och genomförande av verksamheten.”

Kunskap om mål och verksamhet är en förutsättning för att vårdnadshavare ska kunna utöva ett reellt inflytande. Endast 14 av 90 förskolor bedöms ha nått detta, men det är ändå en förbättring jämfört med 2014. I förskolans läroplan kan man läsa att förskolan ska komplettera hemmet genom att skapa bästa möjliga förutsättningar för att varje barn ska kunna utvecklas rikt och mångsidigt. Förskolans arbete med barnen ska därför ske i ett nära och förtroendefullt samarbete med hemmen. Föräldrarna ska ha möjlighet att inom ramen för de nationella målen vara med och påverka verksamheten i förskolan. Att förskolan är tydlig i fråga om mål och innehåll är därför en förutsättning för barnens och föräldrarnas möjligheter till inflytande.

Utifrån årets klimatundersökning framgår att 72,6 procent av föräldrarna som besvarat enkäten tycker att deras synpunkter tas tillvara i planering och genomförande av verksamheten. Jämfört med 2014 är det en nedgång på 14 procentenheter och vårdnadshavarnas kommentarer pekar på de stora barngrupperna, personalens arbetsbelastning och många vikarier som troliga orsaker till resultatet.

Sammanfattningsvis kan nämnas att för att komma vidare i arbetet att utveckla inflytande i förskolan behöver frågor kring systematik lyftas. Hur kan cheferna ta vara på det goda arbetet och hur uppmärksammas det? Vilka strukturer för kollegialt lärande kring inflytande finns? Vilken spridning sker inom förskolan – mellan förskolor?

Samråd

På frågan ”Finns forum för samråd enligt Skollagen 4kap 13§?” svarar förskolecheferna på följande vis:

Stadsdel	Ja, för föräldrar	Ja, för barn	Nej, inte för föräldrar	Nej, inte för barn
Norr ³⁹	21	14	1	5
Väster ⁴⁰	31	27	2	5

³⁸ Barnkonventionen artikel 12

³⁹ Sagans, Kröklingegårdens, Sjöbogårdens förskolor saknas i underlaget

⁴⁰ Ängsjögårdens förskolor saknas i underlaget

Öster	22	22	7	2
Borås Stad⁴¹	74 (63) förskolor	63 (44) förskolor	10 (27) förskolor	12 (40) förskolor

(KR Värdegrund 2014 inom parentes)

Ur kommentarerna framgår att det på en del förskolor visserligen saknas barnråd men barnintervjuer och samtal enskilt om hur barnen upplever sin vistelse på förskolan förekommer. Det kan utvecklas så att barnen känner ett tydligare inflytande. Flera förskolor har två föräldraråd och två barnråd per termin. Förskolecheferna nämner svårigheter att få vårdnadshavarna intresserade av föräldraråd och många förskolor provar olika former för att öka föräldrasamverkan.

Analys

Förskolechefernas självskattning kring barns och vårdnadshavares möjlighet att delta i forum för samråd ger tydligt uttryck för att mycket har blivit bättre sedan förra värdegrundsrapporten. Utifrån förskolechefernas självskattningar kan konstateras att 70 procent av förskolorna har forum för samråd för barn och 82 procent har forum för samråd med vårdnadshavare.

När vårdnadshavare ges möjlighet att besvara frågor om förskoleverksamheten i Klimatundersökningen ger de inte en så positiv bild. På frågan om synpunkter från barnen inhämtas systematiskt årligen och används i planering av verksamheten svarar 58,6 procent av vårdnadshavarna att det stämmer bra eller stämmer helt och hållet och 38 procent har svarat att de inte vet. 2014 var det 86,8 procent av vårdnadshavarna som svarade att det stämde bra eller helt och hållet att synpunkter systematiskt hämtades in från barnen.

En majoritet av vårdnadshavarna anser att de har möjlighet till inflytande: 72,6 procent av dem som besvarat Klimatundersökningen anser att det stämmer bra eller stämmer helt och hållet att deras synpunkter tas tillvara i planering och genomförande av verksamhet. Det är en tydlig tillbakagång från 2014 då 86,7 procent av vårdnadshavarna uttryckte att de hade inflytande.

I den fortsatta analysen kan följande frågeställningar på olika nivåer vara en hjälp i utvecklingsarbetet

Arbetslaget

- Hur ser vi på läroplanens skrivningar kring barns inflytande? Hur kan vi arbeta med detta uppdrag i praktiken? Skapa rutiner?
- Hur kan vi lyfta och sprida goda exempel?

Förskolechef

- Vilken fortbildning behöver personalen när det gäller barnsamtal?
- Hur kan kollegialt lärande med fokus på det egna förhållningssättet ske?

Huvudman

- Finns det kommungemensamma behov av att utveckla arbetet med inflytande i förskolan?

⁴¹ Kvarngården Mini saknas i underlaget

Behov att lyfta till huvudmannen

Stadsdelen Norr

Till den politiska nivån

Värdegrundsarbetet förhåller sig till de förutsättningar den enskilda förskolan har bl. a. gällande personalens utbildningsnivå och kvalitet, områdets socioekonomiska förutsättningar och antal barn i förhållande till personalbemanning utifrån barngruppens behov. Bemanningen kan alltså eller ska sannolikt vara olika beroende på barngrupperna beskaffenhet.

Till förvaltningsnivån

Att utbilda i normkritiskt förhållningssätt för all personal.

Att tydligare hålla dialog med föräldrar kring begreppet "värdegrund".

Stadsdelen Väster

Till den politiska nivån

Vi ser mycket positiva effekter av statsbidraget. Vi har möjlighet att minska barngrupperna. Barn i behov av särskilt stöd har minskat på dessa förskolor. Vi ser stora effekter på pedagogers arbetsbelastning i mätstickan på dessa förskolor.

Det finns ett stort rekryteringsbehov. Vi behöver fler utbildade förskollärare.

Pengar behöver avsättas för valideringsutbildning och lönerna behöver ökas för våra befintliga och nyrekryterade pedagoger.

Till den förvaltningsnivån

Vilka frågor ställer vi till våra vårdnadshavare i brukarundersökningen? Vad är det vi vill ha reda på? Detta behöver förtydligas. Undersökningen behöver förlängas och ha större framförhållning. Pedagoger önskar sätta sig in i frågorna innan för att möta vårdnadshavarnas frågor.

Stadsdelen Öster

Till den politiska nivån

Att fortsätta arbeta för mindre barngrupper alternativt ökad personaltäthet.

Att utveckla lokaltrafiken som fungerar dåligt utanför tätort för både personal och föräldrar.

Att ge möjlighet till bättre lönesättning. Detta bidrar till att utbildad personal stannar kvar i Borås Stad. Vi kan då även få fler kompetenta sökande till våra tjänster. Att ha vikarier istället för ordinarie personal bidrar till en sämre pedagogisk verksamhet. De ordinarie får automatiskt ett större pedagogiskt ansvar. Utan tillräckligt kompetent personal kommer vi inte ha möjlighet att nå våra politiska mål helt.

Till förvaltningsnivån

Att bättre definiera vilket inflytande som föräldrarna har.

Att utveckla hur förvaltningen bättre kan stödja föräldrar med annat modersmål t.ex. när det gäller klimatundersökningen.

Att fokusera på det vi gör bra. Föräldrainflytande är viktigt med det finns även annat som behöver prioriteras, t.ex. synpunktshantering.